

10-8-20 उपशास्त्री प्रथम वर्ष, विषय व्याकरण

ग्रन्थ-सिद्धांत मौडनी (प्राग्वहिक प्रश्नोत्तर)

~~श्री ००: - आपमेवाम् अतिशयेन प्रशंस्यः इत्यर्थे अतिशयेन तमन् १०० गौ इति सूत्रेण प्रशंस्य शब्दात् अत्र वचन लोपः प्रशंस्य~~

1 श्री ००: - आपमेवाम् अतिशयेन प्रशंस्यः इत्यर्थे अतिशयेन तमन् १०० गौ इति सूत्रेण प्रशंस्य शब्दात् १०० ग प्रत्यये, अत्र वचन लोपः । प्रशंस्य श्: इति सूत्रेण प्रशंस्य स्यात् । आदेशे शो स्यात् । प्रशंस्येभ्य इति सूत्रेण प्रशंसि भावे स्यात् तथा अद् गुणः इति गुणे विभक्ति कार्ये श्री ००: इति सिद्धम् ।

2 श्रीमान् - आभूतमपौरिशायेन प्रशंस्यः इत्यर्थे द्विवचने विभक्त्यपवादं तस्य इत्यस्य गौ इति सूत्रेण इत्यस्य प्रत्यये, प्रशंस्य श्: इति सूत्रेण प्रशंस्य स्यात् । आदेशे शो स्यात् तथा प्रशंस्येभ्य इति सूत्रेण प्रशंसि भावे तथा गुणोच्चारणे श्रीमान् इति सिद्धम् ।

3 श्री ००: - आपमेवाम् अतिशयेन प्रशंस्यः इत्यर्थे अतिशयेन तमन् १०० गौ इति सूत्रेण प्रशंस्य शब्दात् १०० ग प्रत्यये अत्र वचन लोपः । प्रशंस्य श्: इति सूत्रेण प्रशंस्य स्यात् । आदेशे शो तथा प्रशंस्येभ्य इति सूत्रेण प्रशंसि भावे स्यात् इति सूत्रेण प्रशंस्य स्यात् । अद् आदेशे शो परत्वात् आद् गुणः इति सूत्रेण गुणे । प्रातिपदिकत्वात्, विभक्ति कार्ये ।

4 श्रीमान् - आभूतमपौरिशायेन प्रशंस्यः इत्यर्थे द्विवचने विभक्त्यपवादं तस्य इत्यस्य गौ इति सूत्रेण इत्यस्य प्रत्यये प्रशंस्येभ्य इति सूत्रेण प्रशंस्य स्यात् । अद् आदेशे शो प्रशंस्येभ्य इति सूत्रेण प्रशंसि भावे । अद् इत्यस्य प्रातिपदिके संज्ञायां विभक्ति कार्ये ।

अभूतमपौरिशाये
सर्वो प्राग्वहिक
शो आदेशे शो
प्रशंस्येभ्य इति सूत्रेण

दि. 19-8-2024 शास्त्री द्वितीय वर्ष, विषय व्याकरण

अर्थ- रिश्टा न मीशुर् (अर्थादि प्रमल्लोम)

1. जज्ञुः - अद् धातोर्लिटि लिटस्यार्थे लिटसाम् इति स्मृतौ
 तस्य प्रत्यये लिटस्य दरुष्याम् इति स्मृतौ अद् स्थाने
 धल्ल् आदेशो अउवन्ध लोपे । परस्मैपदाणां लट् लुप्त
 यत्पुस पञ्चमाः इति स्मृतौ यत्पुस इति अद् लु आदेशो
 यत्पुस इति स्मृतौ यत्पुस इति स्मृतौ यत्पुस इति स्मृतौ यत्पुस इति स्मृतौ
 इति स्मृतौ यत्पुस इति स्मृतौ यत्पुस इति स्मृतौ यत्पुस इति स्मृतौ
 अस्मात् संज्ञायां, हलादि शेषे, कुट्टोश्चुः इति सूच्यते
 अस्मात् च च इति स्मृतौ जज्ञुः । श्मिन् वासि धसीनां च
 इति स्मृतौ मूर्धन्यादेशे, खरिच इति स्मृतौ धमात्पुस्य
 स्थाने चल्, ममा धमात्पुस्यो इत्यमरः जज्ञुः इति
 रिश्टम् ।

अस्मात् संज्ञायां
 हलादि शेषे
 कुट्टोश्चुः
 अस्मात् च च
 इति स्मृतौ
 जज्ञुः
 श्मिन् वासि
 धसीनां च
 इति स्मृतौ
 मूर्धन्यादेशे
 खरिच इति
 स्मृतौ
 धमात्पुस्य
 स्थाने चल्
 ममा धमात्पुस्यो
 इत्यमरः
 जज्ञुः इति
 रिश्टम् ।

2. जज्ञुः - अद् धातोर्लिटि लिटस्यार्थे लिटसाम् इति स्मृतौ
 इति स्मृतौ सिस्य प्रत्यये अउवन्ध लोपे । परस्मैपदाणां
 लट् लुप्त यत्पुस पञ्चमाः इति स्मृतौ यत्पुस इति स्मृतौ
 सिस्यस्यार्थे यत्पुस इति स्मृतौ यत्पुस इति स्मृतौ यत्पुस इति स्मृतौ
 दरुष्याम् इति स्मृतौ अद् स्थाने धल्ल् आदेशो यत्पुस
 अउवन्ध लोपे । लिटि धातोर्नञ्ज्यालस्य इति द्विल्ले
 पूर्वो म्मासः इति अस्मात् संज्ञायां, हलादि शेषे,
 कुट्टोश्चुः इति स्मृतौ सूच्यते, अस्मात् च च इति
 जज्ञुः जज्ञुः यत्पुस इति स्मृतौ । ~~इति स्मृतौ~~ म्मात्पुस्य
 आदेशो इति स्मृतौ इडा गामे जज्ञुः इति रिश्टम् ।

आदेशो इति स्मृतौ
 इडा गामे
 जज्ञुः इति रिश्टम् ।

3. जज्ञुः - अद् धातोर्लिटि लिटस्यार्थे लिटसाम् इति स्मृतौ
 इति स्मृतौ यत्पुस प्रत्यये लिटस्य दरुष्याम् इति स्मृतौ
 अद् स्थाने धल्ल् आदेशो अउवन्ध लोपे । लिटि धातोर्नञ्ज्यालस्य
 इति द्विल्ले अस्मात् संज्ञायां, हलादि शेषे, कुट्टोश्चुः
 इति स्मृतौ सूच्यते, अस्मात् च च इति जज्ञुः । श्मिन् वासि धसीनां च
 इति स्मृतौ मूर्धन्यादेशे, खरिच इति स्मृतौ धमात्पुस्य
 स्थाने चल्, ममा धमात्पुस्यो इत्यमरः जज्ञुः इति रिश्टम् ।

प्रश्न